

die kerk gedat de troost deze wordt aan ook op zéér gedankt, gevulde wieg

egens droeve ebeurtenissen penbare aans wel gewild s in ons ge- lang bij een an de caros- Deddens als ndere mate, en reed dus , hebben van n. Het ge- gele geest niet tamers doen

matig voort- vize, waarop storaat her- l uit morpho- indend „bru-

matig"; maar je daar een en. We heb- haar synode- en curatoren ren, na ver- artoren van ouw tijdelijk voor mode- voor heel de geschool pas ar synodale glement) ge- ren voor uit- i der synode t te vorderen p studentent- at op helpen ar reglement Er staat nog en. Toch wa- e vertragung prof. Jager, ereist bij de rsus gesloten h wel énigs- de anders ns aftreden- eild uit han- sid een oratie ood voor de s; enkele op- l—14".

ector mee- is 40) bullen or de eerste rsus bedroeg a de opening gen verricht- jzen van met

goed gevolg afgelegde examina afgegeven, onder welke vier voor het candidaatsexamen. Prijzenswaardige belangstelling voor leven en werk der Hogeschool als dienaren der kerken heeft, naar zich bemerkten liet, sommigen een vraag in de mond gelegd (die, bij ontstentenis van nadere gegevens, begrijpelijkerwijze, tevoren in hun hart vrij duidelijk geformuleerd was) deze vraag: of niet die afgifte van examendiploma's aan ál te zware eisen voor studie en examinatie gebonden is, met effect van een te langdurige studie-gang. Over de opgeworpen vraag is breed gesproken; resultaat der overwegingen was, dat er veel meer factoren in geding zijn te brengen, dan de opgeworpen vraag onder woorden bracht; dat er ook voorbeelden zijn van snelle verovering van het diploma bij bepaalde tijdsverdeling, en dat ook deze aangelegenheid gelegd kon blijven in handen van hoogleraren, wier verantwoordelijkheid een andere is, dan schematici bij voorbaat kunnen afgrenzen voor wat de tijdmaat betreft. Tijd is een factor, ook in het leven onzer discipelen; de aandachtsbinding van de een staat niet los van de aandachtspreiding van de ander; én vice versa. Wel is zorg ervoor gedragen, dat het optreden van onze negende docent niet betekenen zal een verzwareing van de quanta der voor examinatie op te geven stof. Concessies zijn gedaan, die overigens niemands geweten kwetsen wilden. Tentamina voor doctorale examina hadden voortgang.

Wijziging deed zich voor, óók in de deputatie van Curatoren.

Door de generale synode van Kampen werden als deputaat-curator gemachtigd en geïnstrueerd voor het gebied van de Particuliere Synode van Groningen: Ds D. van Dijk, secundus Ds J. van Dijk; van Friesland: Ds J. Hettinga, secundus Ds Th. Meedendorp; van Drente: Ds J. van Bruggen, secundus Ds J. Meijer; van Overijssel/Gelderland: Ds H. Meulink, secundus Ds D. Vreugdenhil; van Utrecht: Ds E. Th. v. d. Born, secundus Ds J. Rijnveld; van Noord-Holland: Ds K. Doornbos, secundus Ds A. Bos; van Zuid-Holland: Ds C. Vonk, secundus Ds F. de Vries; van Zeeland—Noord-Brabant en Limburg: Ds J. ten Hove, secundus Ds B. Telder.

Ds H. Veltman, die vele jaren lang voor de Particuliere Synode van Zeeland—Noord-Brabant en Limburg als deputaat-curator der Theologische Hogeschool mocht dienen, doch sinds naar een ander deel van het land vertrok, moge ook uit de mond van een lid van het College van Hoogleraren de verzekering ontvangen van grote erkentelijkheid voor wat hij voor School en hooglerarencollege heeft willen doen, ook in verheugende initiatieven.

Tussen curatoren en hoogleraren bleef de gemeenschappelijke liefde voor de kerken en haar School de altijd nauw luisterende relatie steeds in laatste gronden en eerste doelstellingen bepalen.

Hetzelfde kan getuigd worden van de relatie tussen deze School en de Stichting ter financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords. We hebben een enkele maal het woord „i n i t i a t i e f" gebruikt, en weten allen, hoeveel geloof in voor het volk moeilijke tijden, en hoeveel kracht in kleinere kringen, met elkaar vaak ontmoetende invloedssferen, nodig zijn, om goede initiatieven te nemen, en die van anderen te verstaan en recht erop te reageren. Wij willen de Stichting, die reeds zo veel voor onze alma mater deed, en nog doet, met grote erkentelijkheid vermelden.

De Theologische Hogeschool-dag mocht zich ook

dit jaar verheugen door een nog steeds ons in verbazing zettende belangstelling. Meer dan 8000 zetels zijn in beslag genomen. En nog moesten velen staan. In zes gebouwen zijn in totaal 14 samenkomsten belegd. Wij zien in deze onverflauwde belangstelling niet minder dan een geschenk van genade. Gelijk we ook telkens weer met verbazing zien naar het wonder van onze door prof. Deddens zo uitnemend op peil gehouden, en door het damescomité voortreffelijk van leeftocht voorziena bibliotheek. De Stichting, die voor ruimere behuizing zorgde, zal met welgevallen de resultaten hebben kunnen zien.

En nu, laat ons het einde mogen zoeken. Het rectorale jaar is voorbijgevoegen; er zijn uit onze kring publicaties geschied, die aan de bereiking van het doel der School ook op langer termijn bevorderlijk trachten te zijn. In zoverre de School daarmee naar buiten trad, vond ze ook bestrijding; niet steeds op de manier, die geduldige toetsing, ja zelfs maar ter kennis-neming van wat ter verantwoording aan argumentatie werd gegeven, liet zien. Om ons heen — en velen denken nu: ook van de kring der School zelf uit — golft nog steeds de rabies, niet zozeer theologorum als wel ministrorum. Selnecker, die er ook zelf heel wat in gedaan, en ook wel eronder geleden heeft, is de vader, juist in zulk een tijd, geworden van een nog in Duitsland bekend gezang:

Lass mich Dein sein und bleiben,
halt mich bei Deiner Lehr.....

en Dibelius meent, dat de woorden „Deine Lehr" in bewuste tegenstelling willen staan met: de leer van mensen, die elkaar almaar tegenspreken, en zelden: bij ONS hier is „die reine Lehr"; waarom hij dan ook het kwalijk neemt, dat er edities van gezangenboeken zijn, die de tweede regel geven in deze vorm:

halt mich bei reiner Lehr.

Zou het ons voegen, te smalen, dat de man, die — als Dibelius gelijk mocht hebben — in die versregels tusschen de leer van Christus en de leer van..... bijvoorbeeld hem zelf en zijn tegenstanders een scherpe tegenstelling gemaakt zou hebben, toch óók in staat was, naast de reeds eerder gememoreerde scheldwoorden óók nog volgende kwade zinspeling op de naam van Kal-vijn te geven, nadat hijzelf voor po-

litieke machten met calvinistische sympathie de wijk had moeten nemen:

Well ich den kahlen Lehren widerstand,
Deswegen trieb man mich aus Stadt und Land?

Wij zullen het maar niet doen. Ook al zijn wij nog steeds voorvechters van de „kale", Calvinistenleer; en ook al zijn we zelf verdreven, gelukkig, zonder iemand te hebben verdreven, integendeel, samenbinding bepleitende, gezamenlijk, waar deze met „Erhaltung" van de „reine Lehre" even bestaanbaar is als met de geloofserkenning, dat men ze, in een prologion, „Deine Lehre" noemen mag. We staan nog in de branding; er wordt tenminste nog op ons gelet; dat is al veel in een tijd als deze, waarin weinig theologen nog de kans zouden krijgen, dichters van de kerk te worden, als Selnecker.

Maar in het besef, dat elk sceptisch of vermoedponeren van een tegenstelling tussen „reine" en „Deine" „Lehr" de doodsteek wezen zou voor deze School, pand van Gods genade, wil ik, alles overzien hebbende, en „in praesentia Dei" met U en allen die hier toezien staande, en onder inroeping van genade wederom ons stellende, aan U, hooggeleerde Deddens, onder overreiking van het teken der rectorale waardigheid, bij deze het rectoraat zelf overdragen. Wees ervan overtuigd, dat wij nu reeds uitzien naar Uw toespraken, die uit de thesaurus van Uw veelomvattend geheugen de fijne door Uzelf gevonden aandachtbindingspreuken, steeds vers, en ad rem, daarheen geworpen, ons zullen leren naspreken; want wij weten, dat gij van de bekende hexameter voor de titonen der grammatica: in silvis lepores, in verbis quaere lepores, schoone eerste maten verwaarlozende, en deswege niemands toorn wekkende, zoals Selnecker in 'n hofpreek tegen jachtvermaak bestaan heeft, toch aan de laatste steeds indachtig zijt, al krijgen we de indruk, dat het geen moeizaam „quaerere", doch 'n snelle en speelse inventie is, die u zo puntig spreken doet. En moge U en ons Selneckers klacht bespaard worden, dat ook onder Uw Rectoraat „der Teufel überschrele und überstimme jetzt die ganze Kantorei Davids..... und verderbe..... das ganze Werk der Friedfertigen".

Met dit dubbel plagiaat, eerst van onze f a m u l u s c o m m u n i s, en nu van Franz Dibelius, moge ik voor heden besluiten. — Ik heb gezegd". K. S.

Enige cijfers en feiten betreffende

Vrouwenarbeid

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Een vorig maal spraken wij van feiten, die ons dwingen. Deze zijn er ongetwijfeld ook in het leven van de arbeid. Zo hebben b.v. de grote uitvindingen tegen het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw geleid tot wat wel genoemd wordt de industriële revolutie, waarbij de grote fabrieken de productie van de huisindustrie en van de particuliere ambachtsbedrijven goeddeels gingen overnemen. Hierdoor werden zeer vele zelfstandige beoefenaars van een ambacht gedwongen, voor zover zij niet zelf mede de stoot gaven voor het aanpakken van de mechanische productie, om in loondienst bij anderen te gaan werken. Het gold hier een ontwikkeling, die niemand kon tegenhouden. De feiten dwongen. Zulk een dwang

der feiten nu valt ook waar te nemen ten opzichte van de vrouwenarbeid. Was het b.v. met het weven van kledingstoffen eeuwen lang vanaf de grijze oudheid zo gesteld, dat dit vrouwenarbeid was, die binnenshuis werd verricht of op z.g. vroomhoeven, als in de vroege Middeleeuwen (hetgeen o.a. verklaart, dat wij in de eerste duizend jaren van onze jaartelling nooit van het ambacht van weven gewag gemaakt vinden), ook hier deed de machine haar intrede. De spinmachine en de mechanische weefstoel namen deze arbeid van nijvere vrouwenhanden over. Er ontstond een textielindustrie en in aansluiting daarop een kledingindustrie, met winkels, waarin deze kleding werd verhandeld. Ook deze ontwikkeling van het leven viel

Het zal niemand verwonderen, dat na deze trieste, vruchteloze martelgang om tot een samenspreking te komen de lust tot samenspreken in de vrijgemaakte kerken steeds meer bekoelde en de vraag rees of het voor God wel verantwoord was deze nog langer te begeren.

Er waren bovendien nog andere dingen geschied, welke de kwestie van de samenspreking in een nieuw licht plaatsten.

Nadat de synode der gebonden kerken, welke officieel een samenspreking had verzocht, was uitgegaan, kwam namelijk in 1946 een nieuwe generale synode bijeen, nu te Zwolle. Deze synode kreeg — men kan wel zeggen: natuurlijk — weer te maken met de leeruitspraken en de schorsingen enz., welke de breuk van 1944 hebben veroorzaakt.

Maar het antwoord, dat deze synode op allerlei bezwaarschriften uit eigen kring gaf, was stereotiep de volledige h a n d h a v i n g e n g o e d k e u r i n g van wat de synoden van 1943—1945 hadden gedaan⁹⁶⁾.

Voorts hadden de gebonden kerken de leeruitspraken, die de eigenlijke oorzaak van alle misère zijn, ook nog even door de zogenaamde oecumenische synode van Grand Rapids laten goedkeuren⁹⁷⁾.

En om niet meer te noemen: vele plaatselijke kerkeraden van de gebonden kerken deden pogingen om met kerkeraden van de vrijgemaakte kerken en met leden daarvan in contact te treden om, zoals dat heette, „plaatselijk de geslagen breuk te helen". En men weet, dat de deputaten voor samenspreking,

krachtens de hun gegeven opdracht, verplicht waren deze kerkeraden bij dit hun pogen met raad en daad bij te staan.

Om al deze redenen besloot de synode der vrijgemaakte kerken, welke in 1948 in Amersfoort samenkam, géén nieuwe deputaten voor samenspreking te benoemen.

Maar daarbij liet deze synode het niet.

Want zij herhaalde de reeds telkens door vorige synoden gegeven verzekering, „de enigheid des geloofs te willen onderhouden met allen, die in leer en kerkregering zich houden of gaan houden aan het Woord Gods, de Drie Formulieren van Enigheid en de aangenomen Kerkenordening".

En zij gaf bovendien nog deze verzekering, „dat de gemeenschap, die ons uitstiet en van Godswegen blijft opgeroepen tot bekering van binding aan valse leeruitspraken en andere daden van kerkscheuring, aanstonds door ons zal kunnen en moeten aangehoord worden, zodra zij in bondige besluiten betering des levens zal hebben beloofd en bewezen en dus óók zal opgehouden zijn met het pogen, onze plaatselijke kerken, gelijk ook haar eigen kerken, te doen vergeten, dat geen enkele plaatselijke breuk waarlijk geheeld worden kan, zonder dat de zonden van en in het kerkverband herroepen worden, in welk geval iedere daartoe bevoegde kerkelijke vergadering de roepende kerk kan aanschrijven om een vervroegde synode"⁹⁸⁾.

En zo komen we aan de slotfase van de historische samensprekingspogingen.

⁹⁶⁾ Acta, art. 89.

Reeds in haar zitting van 8 Sept. 1949 besloot namelijk de Haagse synode opnieuw een verzoek te richten tot de vrijgemaakte kerken om tot een samenspreking te komen.

Als basis voor deze samenspreking wees zij daarbij aan de Heilige Schrift en de drie Formulieren van Enigheid. Terwijl als a a n k n o p i n g s p u n t voor dit mondeling contact door haar werd genoemd de bekende Verklaring van de generale synode van Utrecht, 11 November 1943, aldus luidende: „De synode erkent ten volle, dat in de leer des Verbonds tweërlei tot zijn recht moet komen: enerzijds Gods vrijmachtige verkiesing, de krachtadige werking Zijner genade en de onwankelbare vastheid van het eeuwige Verbond der genade en der verzoening; anderzijds de roeping tot geloof en bekering, die in de kring des Verbonds uitgaat met een geheel eigen klem en niet slechts sommigen, maar alle kinderen der gelovigen als kinderen des Verbonds voorhoudt, zowel de rijkdom van het hun geschonken voorrecht, alsook de zwaarte hunner verantwoordelijkheid, indien zij op zo grote zaligheid geen acht nemen". Bovendien gaf de synode als o n d e r w e r p van de begerde samenspreking aan: al hetgeen ons gescheiden heeft en nog gescheiden houdt⁹⁹⁾.

Wanneer men dit alles geheel buiten het historisch verband om leest, wekt het ongetwijfeld grote verwachtingen.

Vormen de drie formulieren van enigheid niet de best denkbare basis tussen hen die gereformeerden willen zijn?

En hoe kan men een samenspreking royaler opzetten dan door te verklaren, dat onderwerp van discussie

⁹⁹⁾ Acta, art. 183.

de tijd en in enkomen om i schriftelijke gels schrift, t mondelinge

ier gebonden ig licht, als ezen met het et deputaten

d, zoals we de vrijge- ereformeerde gezonden. De rop, evenals pteerd. Doch, akten, onder ment in een deze samen- k e v o o r r n⁹⁵⁾.

een samen- als de vrij-

ernomen, dat n chr. geref. r hebben ge- menspreking

de Acta van 39—153. Utrecht, 1946.

⁹⁶⁾ Acta der Synode van Zwolle, art. 280, 309, 353, 399, 422, 423.

⁹⁷⁾ Acta van die synode, art. 89.